

Opakování 1. a 2. deklinace

3. deklinace

3. deklinace: charakteristické rysy

➤ Substantiva všech tří rodů

- *abductor, ōris, m.*
- *pelvis, is, f.*
- *forāmen, inis, n.*

➤ N. sg. – různá zakončení

G. sg. – vždycky **-is** (nutno pamatovat)

➤ základ pro ostatní pády získáme odtržením koncovky **-is** od G. sg. (kmen)

- *abductor, abductōris -> abductōr-*
- *pelvis, pelvis -> pelv-*
- *forāmen, forāminis -> forāmin-*

Určete genitivní kmen substantiva

corpus, oris, n.	corpor-	cervix, icis, f.	cervic-
cutis, is, f.	cut-	pectus, oris, n.	pector-
caput, itis, n.	capit-	abdomen, inis, n.	abdomin-
os, oris, n.	or-	crus, cruris, n.	crur-
pollex, icis, m.	pollic-	pes, pedis, m.	ped-
femur, oris, n.	femor-	hallux, ucis, m.	halluc-
frons, frontis, f.	front-		
auris, is, f.	aur-		

Substantiva 3. deklinace

- nejběžnější typy rozšíření kmene

- maskulina, feminina:

nom.sg.	gen.sg.	příklad
-or	-ōris	<i>abductor</i> , gen. <i>abductoris</i>
-ex	-icis	<i>apex</i> , gen. <i>apicis</i>
-ix/-īx	-icis/-īcis	<i>cervix</i> , gen. <i>cervicis</i>
-ō	-ōnis	<i>pulmo</i> , gen. <i>pulmonis</i>
-iō	-iōnis	<i>regio</i> , gen. <i>regionis</i>
-dō	-dinis	<i>tendo</i> , gen. <i>tendinis</i>
-gō	-ginis	<i>margo</i> , gen. <i>marginis</i>
-itās	-itātis	<i>cavitas</i> , gen. <i>cavitatis</i>
-ēs	-edis -etis	<i>pes</i> , gen. <i>pedis</i> <i>paries</i> , gen. <i>parietis</i>

Substantiva 3. deklinace

o neutra

nom. sg.	gen.sg.	příklad
-men	-minis	<i>foramen</i> , gen. <i>foraminis</i>
-us	-eris -oris	<i>latus</i> , gen. <i>lateris</i> („strana, bok“) <i>corpus</i> , gen. <i>corporis</i>
-ūs	-ūris	<i>crus</i> , gen. <i>cruris</i>
-ut	-itis	<i>caput</i> , gen. <i>capitis</i>
-ur	-oris	<i>femur</i> , gen. <i>femoris</i>

Rozdělení dle typu kmene

- substantiva 3. deklinace se dle typu kmene dělí do dvou skupin
 - a) i-kmeny
 - maskulina a feminina:
 - ✦ stejnoslabičná substantiva (v nom. a gen. shodný počet slabik)
 - *a-xis, a-xis, m.*
 - *pub-ēs, pub-is, f.*
 - ✦ substantiva zakončená v nom. sg. na -s nebo -x, která mají genitivní kmen zakončen na skupinu souhlásek:
 - *dens, dentis, m.*
 - *pars, partis, f.*
 - neutra zakončená v nom. sg. na -e, -al nebo -ar
 - *rēte, rētis, n.*; *anim^al, ālis, n.*; *calc^ar, calcāris, n.* („ostruha“)
 - b) souhláskové kmeny (ostatní)
 - ✦ *pulmō, pulmōnis, m.* ; *cervīx, cervīcis, f.*; *abdōmen, abdōminis, n.*

Maskulina a feminina

i-km.: **auris, is f.** (ucho)

Pád	Singulár	Plurál
nom.	auris	aur-ēs
gen.	auris	aur-ium
ak.	aur-em	aur-ēs
abl.	aur-e	aur-ibus

Souhl. km.: **pulmō, ōnis m.** (plíce)

koncovky jsou stejné až na genitiv plurálu:

aurium X **pulmonum**

Neutra

pád	singulár	plurál	singulár	plurál
nom.	rēte	rēt-ia	corpus	corpor-a
gen.	rēt-is	rēt-ium	corpor-is	corpor-um
ak.	rēte	rēt-ia	corpus	corpor-a
abl.	rēt-ī	rēt-ibus	corpor-e	corpor-ibus

Abl. sg. (*rētī*) X (*corpore*),

N.+Ak. pl. (*rētia*) X (*corpora*)

G. pl. (*rētium*) X (*corporum*)

Výjimky:

os, ossis n. (kost): gen. pl.: *ossium*

vās, vāsis n. (céva): v pl. se skloňuje podle *septum*: *vāsa, vāsōrum...*

Podle jakého vzoru se budou skloňovat jednotlivá substantiva?

cutis, is, f.	cut-	cervix, icis, f.	cervic-
caput, itis, n.	capit-	pectus, oris, n.	pector-
os, oris, n.	or-	abdomen, inis, n.	abdomin-
pollex, icis, m.	pollic-	crus, cruris, n.	crur-
femur, oris, n.	femor-	pes, pedis, m.	ped-
frons, frontis, f.	front-	hallux, ucis, m.	halluc-

Příklad skloňování spojení substantiva 3. deklinace s adjektivem 1. a 2. deklinace

Singulár	Plurál
margō liber	marginēs liberī
marginis liberī	marginum liberōrum
marginem liberum	marginēs liberōs
marginē liberō	marginibus liberīs

Singulár	Plurál
cochlear parvum	cochleāria parva
cochleāris parvī	cochleārium parvōrum
cochlear parvum	cochleāria parva
cochleārī parvō	cochleāribus parvīs

3. deklinace – řecké i-kmeny

- pouze feminina
- převzatá řecká substantiva zakončená v nom sg. na *-sis*, *-xis* nebo *-ōsis*, která mají v genitivu sg. stejné tvary (všecha jsou tedy stejnoslabičná)
- vzor: *basis*, *is*, *f.*

	Singulár	Plurál
nom.	<i>basis</i>	<i>basēs</i>
gen.	<i>basis</i> / <i>baseos</i>	<i>basium</i>
ak.	<i>basim</i> / <i>basin</i>	<i>basēs</i>
abl.	<i>basī</i>	<i>basibus</i>

V plurálu se skloňují stejně jako vzor *auris*.

- Podobně se skloňují i některá latinská feminina. U nich však nemůžeme používat řecké koncovky:

○ *febris*, *is*, *f.*; *tussis*, *is*, *f.*; *pertussis*, *is*, *f.*; *sitis*, *is*, *f.*; *tuberculosis*, *is*, *f.*

3. deklinace – řecké souhláskové kmeny

- všechny tři rody
 - maskulina a feminina se skloňují podle vzoru *pulmō*
 - ✦ maskulina jsou v nom. sg. zakončena na *-ēr* a v gen sg. na *-ēris*
 - *ūrētēr, ēris, m.; sphinctēr, ēris, m.*
 - **!POZOR! GASTĚR, TRIS, F.**
 - ✦ feminina jsou v nom. sg. zakončena na:
 - *-is* a v gen sg. na *-idis* *parōtis, idis, f.* = příušní žláza
 - *-ītis* a v gen sg. na *-ītidis* *arthrītis, ītidis, f.* = zánět kloubů

Pozn.

koncovka *-ōsis* (i-kmenová) označuje nezápětlivá onemocnění

X koncovka *-ītis, -ītidis* označuje zápětlivá onemocnění

- neutra se skloňují podle vzoru corpus
 - ✦ jsou v nom. sg. zakončena na:
 - *-ma* a v gen sg. na *-matis* *trauma, traumatis, n.* = úraz
 - *-ōma* a v gen sg. na *-ōmatis* *symptōma, ōmatis, n.* příznak
 - ✦ !v plurálu se mohou skloňovat podle 2. deklinace podle vzoru *septum!*
 - gen. pl. *traumatum* i *traumatōrum*
 - abl. pl. *traumatibus* i *traumatīs*

Vyskloňujte

caput longum

cavitas magna

rete venosum

canalis palatinus